

ИСЛАМСКИ ЕКСТРЕМИЗАМ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ – БЕЗБЕДНОСНИ ИЗАЗОВ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Милан Вукелић*

Достављен: 14. 02. 2022.

Кориговано: 05. 05. и 11. 07. 2022.

Прихваћен: 11. 07. 2022.

Језик рада: Српски

Тип рада: Прегледни рад

DOI број: 10.5937/vojdela2203074V

Последњих година сведоци смо бројних немилих догађаја широм Европе чији су виновници исламски екстремисти. Они извршавају терористичке нападе, који односе бројне цивилне жртве и изазивају осећај страха и дефетизма у друштву, што је и један од главних циљева тероризма. Просто је немогуће не уочити да су често главни актери таквих дешавања Албанци са Косова и Метохије (у даљем тексту КиМ), симпатизери, па чак и активни чланови Исламске државе и сродних терористичких организација. Ова чињеница представља реалну опасност за безбедност грађана Републике Србије, пре свега због броја џихадиста из Сирије и Ирака који су се вратили на територију јужне српске покрајине, али и других фактора који ће бити анализирани у овом раду комбинацијом квалитативне и квантитативне методе истраживања. Као крајњи циљ ове анализе, што ће представљати њен научни и друштвени допринос, биће понуђена потенцијална решења која би могла допринети да се наша земља супротстави претњи од растућег исламског екстремизма, чији је епицентар управо на територији КиМ.

Кључне речи: *Косово и Метохија, ислам, џихад, екстремизам, Исламска држава*

Увод

У прошлости је религија често била кохезивни фактор међу људима и доприносила смиривању тензија, али, с друге стране, неретко је представљала и окидач за избијање сукоба који проузрукују насилје.¹ Екстремизам се може мани-

* Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, Београд, Република Србија, milanvukelic86@hotmail.com

¹ Немања Стевановић, „Манипулација верским осећањима као детерминанта друштвених сукоба – студија случаја Нигерије”, *Војно дело*, вол. 1, год. 2022, стр. 16.

фестовати у разним облицима, али највећа опасност свакако прети од верски инспирисаног екстремизма који се може јавити само на територијама где је и сама религиозност становништва на високом нивоу.² Када се говорило о распрострањености исламског екстремизма на територији Балкана, у фокусу је била територија Босне и Херцеговине. Ипак, у овој земљи се никада није десило да у току једног дана буде ухапшено чак 40 џихадиста. Такав случај забележен је на КиМ, а приведени су били Албанци повезани са исламским терористичким организацијама. Податак који доказује везу косовских Албанаца са радикалним исламом јесте њихов број који је приступио Исламској држави у Сирији и Ираку,³ о чему ће бити више речи у наставку рада. Територија наше јужне покрајине одавно представља „трусно тло“, али је кључно истаћи чињеницу да је тзв. „ослободилачка“ борба коју су Албанци отпочели, суштински вођена као џихад⁴, чији је крајњи циљ тријумф ислама.⁵ Ова чињеница представља велику опасност за нашу земљу, али и за остатак Европе, јер према фундаменталистичкој исламској идеологији свет се дели на земљу мира (*дар ал ислам*) и земљу рата (*дар ал харб*), која су у стању константног сукоба, све док цео свет не постане јединствена исламска држава.⁶

Албанци и религија

Већина истраживача који су се од Другог светског рата бавили албанским питањем истицала је да су Албанци верски потпуно индиферентан народ, чији је једини циљ остваривање националног идеала. Међутим, у пракси је ситуација потпуно другачија.⁷

Још у време Османског царства, Албанци су били стуб тадашњег халифата. Заузимали су најважније државне функције, а чак 35 њих било је на позицији великог везира. Албански муслимани били су високо рангирани и у османској војсци, заузимајући и позиције начелника бројних провинција у оквиру царства. Управо су јединице које су чинили Албанци пружале најјачи отпор хришћанима на Балкану који

² Милан Вукелић, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2018, стр. 52-53.

³ Milan Vukelić, „Albanian Muslims in the Islamic State as Subject of Research of Politology of Religion”, *Politology of religion: a Biannual Conference 2018 – Conference Proceedings, Center for Study of Religion and Religious Tolerance*, Belgrade, 2018, pp. 165-166.

⁴ Феномен џихада може се дефинисати као „систем свих акција и поступака на индивидуалном и колективном плану, који муслимани чине у циљу јачања исламске религије и ширења заједнице верника.” Цитирано према: Милан Вукелић, „Појам џихада у активностима Исламске државе”, *Војно дело*, вол 6, 2017, стр. 454.

⁵ Милан Вукелић, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*, оп. цит., стр. 12.

⁶ Мирољуб Јевтић, *Политикологија религије*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2009, стр. 309.

⁷ Мирољуб Јевтић, *Религија – изазов политичкој науци*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2009, стр. 17.

су се борили за ослобођење. Дакле, османски период представљао је златно доба албанских муслимана, са чиме се слажу чак и њихови историчари, па један од њих тврди: „Ислам је донео Албанцу позу господара која му је омогућила да се сматра изједначеним са наследницима најеминентнијих народа света.“⁸ Кључно је разумети да ислам као религија искључује национализам и сматра га новотаријом коју сваки истински верник мора одбацити.⁹ Бројни теоретичари писали су о томе. Тако Сејид Кутб (Seyyid Qutb) у свом делу *Знакови на путу* истиче: „Нема владарења осим Божијег, нема закона осим оног који долази од Бога, нема власти нико ни над ким, јер сва власт припада само Богу, јер је 'нација' коју ислам жели људима - вјерског карактера, вјерска нација, у којој је, под Алаховом заставом, потпуно једнак Арапин, Бизантијац, Перзијанац и сви други народи и расе.“¹⁰ Бернард Луис (Bernard Luis), можда и најпознатији исламолог – немуслиман, о односу ислама и национализма каже: „У раним вековима муслиманског доба, исламска заједница је била једна држава под једним владаром. Чак и након што се та заједница распала на многе државе, задржао се идеал јединственог исламског уређења.“¹¹

За стварање албанске нације борили су се искључиво хришћани, јер им је једина шанса да се као мањина изборе за било каква права била да се превазиђу верске разлике и да се сви Албанци уједине у име националног јединства.¹² Албанци муслимани су идеју заједничке државе са хришћанима прихватили тек касније, видевши то као нужно зло, јер се Османском халифату ближио крај, али чак и тада проосманско осећање никада их није напуштало.¹³ Чак и у време најјачег комунизма, бројни Албанци коју су се представљали као атеисти, наставили су да живе по свим исламским обичајима,¹⁴ а одмах по урушавању једностраначког система и званично долази до ревитализације религије код Албанаца, што је било видљиво на сваком кораку.¹⁵

На територији КиМ, религиозност Албанаца је одувек била на веома високом нивоу, а једна од студија из 2016. године која то доказује јесте истраживање приштинског Института за политичке студије (KIPRED), по којем чак 32% анкетираних косовских Албанаца себе представља прво као муслимане, па тек затим као Албанце, док се 3% изјаснило само као муслимани. Дакле, по овој анализи, више од трећине Албанаца на КиМ своју религијску припадност ставља испред етничке.¹⁶

⁸ Мирољуб Јевтић, *Албанско питање и религија*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2011, стр. 24-25.

⁹ Мирољуб Јевтић, *Политикологија религије*, оп. цит., стр. 250.

¹⁰ Sejjid Kutb, *Znakovi na putu*, Muftijstvo, Tuzla, 1996, стр. 27.

¹¹ Bernard Luis, *Kriza islama*, Čarobna knjiga, Beograd, 2004, стр. 18.

¹² Мирољуб Јевтић, *Албанско питање и религија*, оп. цит., стр. 21.

¹³ Ибид., стр. 30.

¹⁴ Милан Вукелић, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*, оп. цит., стр. 49.

¹⁵ Видети више о томе: Ибид., стр. 50-52.

¹⁶ Ибид., стр. 44. Видети: KIPRED, *What happened to Kosovo Albanians: The impact of religion on the ethnic identity in the state building-period*, Приштина, 2016, стр. 72, преузето са: http://www.kipred.org/repository/docs/What_happened_to_Kosovo_Albanians_740443.pdf, 23.10.2021.

Просто је немогуће не поставити питање свима који Албанце и даље сматрају антирелигиозним и строго националистички оријентисаним народом: ко већ годинама скрнави и руши хришћанску баштину на КиМ ? Ако их религија не интересује, зашто им сметају Високи Дечани, Грачаница и други манастири за које чак тврде да су их израдили њихови преци? Зашто би неко рушио и скрнавио објекте које сматра „својим“?¹⁷ Такође, ако су косовски Албанци заиста незаинтересовани за религију, зашто су после 1999. године подигли 150 нових џамија, поред 550 већ постојећих. Зашто су исламски верници 2011. године у Приштини клањали на улици у знак револта, јер им је мало двадесетак џамија колико је већ постојало у том граду.¹⁸ Безброј је примера који доказују велику религиозност косовских Албанаца, која не би била проблем да не прелази у екстремизам.

Ширење вахабизма на КиМ

Вахабизам је огранак сунитског ислама који је утемељио исламски теолог Мухамед ибн Абдул Вахаб (Muḥammad ibn ‘Abd al-Wahhāb) с циљем да ревитализује изворни ислам из времена пророка Мухамеда.¹⁹ Разочаран моралом тадашњих верника, Абдул Вахаб је тадашња бројна веровања осудио као новотарију и повратак у паганизам, као у време предисламске Арабије, па је позвао муслимане да се врате истинским вредностима.²⁰

На територији Балкана вахабизам почиње да се развија избијањем сукоба у Босни 1992. године, када бројни припадници радикалних исламских организација долазе на ратиште како би пружили подршку својој браћи по вери у сукобу против „неверника“. Развој вахабистичке идеологије забележен је у свим земљама у региону где живе муслимани, али се нигде није развијао таквом брзином као на КиМ.²¹ Према албанским изворима из 2013. године, чак 50 хиљада муслимана на КиМ практикује вахабизам.²²

Ширењу вахабизма на КиМ највише је допринела Саудијска Арабија, донирањем средстава од којих је изграђен велики број џамија у којима се пропагира идеологија која представља и државну религију у овој земљи. О томе су писали чак и амерички медији. Тако престижни *Њујорк Тајмс*, у тексту из 2016. године, преноси

¹⁷ Мирољуб Јевтић, „Исламска суштина албанског сецесионизма и културно наслеђе Срба“, *Национални интерес*, год. X vol. 17, бр. 2/2013., стр. 233.

¹⁸ Милан Вукелић, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*, оп. цит., стр. 40.

¹⁹ Jonathan Schanzer, Steven Miller, *Saudi Clerics, Wahhabi Islam, and Social Media*, FDD Press, Washington D.C, 2012, p. 7.

²⁰ John L. Esposito, *Što bi svatko trebao znati o islamu*, Filozofsko-teološki institut družbe Isusove, Zagreb, 2003, стр. 62.

²¹ Милан Вукелић, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*, оп. цит., стр. 82.

²² <https://www.derstandard.at/content/tcf/1358304927258/radikaler-islam-als-tickende-bombe-im-kosovo>, 23.10.2021.

да се, захваљујући саудијском утицају и новцу, једна „толерантна исламска заједница“ трансформисала у радикалну – вахабистичку.²³ Свој утицај на КиМ, али и широм света, Саудијска Арабија шири оснивањем бројних организација које своје активности спроводе скривено, најчешће под маском хуманитарног рада. Као пример треба навести организацију Ал Харамин, која делује у бројним земљама, а главне активности су јој превођење и дистрибуција исламске литературе, помоћ сиромашном становништву, изградња џамија и медреса, организовање разних манифестација верског карактера, обезбеђивање стипендија за школовање у исламским земљама и слично. Само у периоду од 1999. до 2005. године, Ал Харамин је тадашњој „косовској Влади“ донирала 18 милиона евра у виду помоћи, а финансирала је и поједине медије на КиМ, као и изградњу девет џамија.²⁴

Дакле, може се закључити да су Саудијска Арабија, али и други вахабистички центри, подржавајући пројекат „независног Косова“, видели одличну прилику да прошире свој утицај, како у региону, тако и у остатку Европе. Њихов циљ је претварање КиМ у типичну исламску државу, али и потпуни нестанак хришћанске баштине на тој територији.²⁵

Ширење вахабизма на КиМ изазвало је и бројне сукобе међу становништвом. Да је вахабистичка идеологија непријатељ и самих Албанаца показује податак да су припадници овог покрета осудили чак и највећег хероја албанске нације Скендербега, зато што је напустио ислам, што је по овој вери смртни грех. Ситуацију на КиМ најбоље описује интервју који је 2005. године објављен на једном француском порталу, у којем бивши припадник вахабистичког покрета на КиМ тврди: „Када Косово постане независно, вахабизам ће на овој територији уништити ислам.“²⁶

Косовски Албанци у Исламској држави

Према извештају о тероризму америчког Стејт Департамента из 2018. године, више од 400 Албанаца са КиМ путовало је у Сирију и Ирак како би се придружило Исламској држави.²⁷ *То је највећи број страних бораца који се са европског тла прикључио овој терористичкој организацији, гледајући по глави становника.*²⁸ Поред тога, косовски Албанци су врло брзо напредовали у хијерархији Исламске државе.²⁹ Најпознатији од њих свакако је Лавдрим Мухаџери

²³ Видети: <https://www.nytimes.com/2016/05/22/world/europe/how-the-saudis-turned-kosovo-into-fertile-ground-for-isis.html?mcubz=2&r=0>, 26.10.2021.

²⁴ Милан Вукелић, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*, оп. цит., стр. 122-123.

²⁵ Ибид., стр. 88.

²⁶ Ибид., стр. 88-89.

²⁷ <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2018/>, 28.10.2021.

²⁸ Милан Вукелић, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*, оп. цит., стр. 165.

²⁹ Milan Vukelić, „Albanian Muslims in the Islamic State as Subject of Research of Politology of Religion”, оп. цит., р. 171.

из Качаника, града на КиМ који многи аналитичари сматрају европском престоницом џихадизма. Мухаџери је у Сирији боравио у периоду од 2012. до 2017. године и био је командант јединице у оквиру Исламске државе, коју су чинили Албанци. Учествовао је у више пропагандних видео-снимака у којима сурово ликвидира непријатеље и позива своју браћу по вери да се придруже џихаду. Погинуо је у Сирији 2017. године после војне интервенције руске авијације.³⁰

Поред тога што су заузимали важна места у оквиру Исламске државе, Албанци са КиМ представљали су један од последњих облика џихадистичке борбе у Сирији. У оквиру терористичке организације Хаџат Тахрир ал Шам (ХТШ), у Идлибу је деловала јединица састављена од етничких Албанаца, пре свега из Северне Македоније и са КиМ под називом Џамати Албан.³¹ Ова оружана формација била је врло активна и у пропагандним активностима. Августа 2018. године објавили су видео-снимак на албанском језику, са енглеским титлом, под називом „Албански снајперисти у земљама Шама”, у којем је приказана обука припадника јединице, њихово врло квалитетно наоружање у које спадају модерне пушке, скупи оптички нишани, ручно прављени супресори и слично.³² То је доказ да су Албанци били један од стубова халифата Исламске државе, спремни да се до последњег даха боре под заставом џихада, сматрајући то својом верском обавезом.³³

Повратак џихадиста на КиМ

Можда и највећи безбедносни изазов за Републику Србију представља повратак косовских џихадиста из Сирије и Ирака. Исламска држава би преко њих потенцијално могла започети изградњу европског халифата, извршавајући и терористичке нападе усмерене према неисламском становништву, али и муслиманима такфирима који не подржавају активности Исламске државе.³⁴ Анализом релевантних извора може се закључити да се око 250 албанских џихадиста вратило на КиМ, па је сасвим очекивано да ће већина њих настојати да својим сународницима преносу своја искуства са ратишта, као и да ће наставити да шире радикалну исламску идеологију која их је инспирисала да се отисну у Сирију и Ирак. Пример који то потврђује јесте случај Фитима Ладровџија, повратника на КиМ, који је у интервјуу за британске медије изјавио: „Желим да створим исламску државу на Косову и радо ћу погинути да то остварим.”³⁵ Сеп-

³⁰ Ибид., р. 171.

³¹ Adrian Shtuni, „Western Balkans Foreign Fighters and Homegrown Jihadis: Trends and Implications”, *Combating Terrorism Center (CTC)*, Vol. 12. Issue 7., U.S. Military Academy, West Point, New York, 2019, p. 19.

³² Ибид., р. 20.

³³ <https://srb.news-front.info/2019/08/14/albantsi-u-siriji-posledna-linija-dihada/>, 28.10.2021.

³⁴ Милан Вукелић, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*, оп. цит., стр. 134.

³⁵ Milan Vukelić, „Albanian Muslims in the Islamic State as Subject of Research of Politology of Religion”, оп. цит., р. 174.

тембра 2020. године, Основни суд у Приштини осудио је овог косовског цихадисту на две године затвора због подршке Исламској држави и подстрекивања на извршење кривичног дела. Такође, одређена му је мера обавезног психијатријског лечења када буде на слободи. Што се тиче саме затворске казне, урачунао му је и време које је провео у кућном притвору.³⁶ То значи да се овај цихадиста, који и не крије своје праве циљеве, данас слободно креће територијом КиМ, баш као и бројни други повратници из Сирије и Ирака. Поред тога, одређивање мере психијатријског лечења човеку који верује да ради управо оно што је Божија воља и да ће за то бити награђен одласком у рај, показује да надлежне приштинске институције не схватају суштину проблема.

Препоруке за сузбијање исламског екстремизма на КиМ

У наставку рада биће предложене препоруке на основу којих би наша земља могла изградити стратегију за сузбијање исламског екстремизма на територији КиМ. Како тврди проф. Мирољуб Јевтић са Факултета политичких наука: „Сваки политички проблем, исто као и свака болест, могу се решити или излечити само ако је правилно одређен узрок болести, односно дијагноза...”³⁷ Пре свега, потребно је одредити која је највећа опасност која нашој земљи прети од стране албанског фактора. Дакле, да ли смо суочени са национално-сецесионистичким покретом, који прети одузимањем дела територије Републике Србије и стварањем тзв. Велике Албаније, или исламистима чији су циљеви планетарни, па би у том случају стварање тзв. великоалбанске државе представљало само први корак ка потпуној исламизацији и стварању халифата који неће имати границе. Према томе, проф. Јевтић истиче да, ако је проблем религиозног карактера, стварањем тзв. Велике Албаније апетити Албанаца не би били задовољени, јер би они временом настојали да се прошире ка Европи и остатку света. У данашњим условима, када је стварање глобалног исламског пројекта реалност, овакву могућност неопходно је узети у разматрање.³⁸

Следеће што би требало предузети ради сузбијања исламског екстремизма на КиМ јесте отпочети међурелигијски дијалог са исламском заједницом тзв. Косова, која једина може утицати на вернике и спречити њихову даљу радикализацију. Међутим, поставља се питање да ли ова институција то заиста жели? Албански интелектуалац Ветон Сурои (*Veton Surroi*) у својој књизи „Амбасадор и друге јеретичке белешке” наводи податак да је Исламска заједница тзв. Косова 2012. године упутила директиву свим џамијама на територији КиМ да се мо-

³⁶ Видети: <https://kossev.info/fitim-ladrovci-osudjen-na-dve-godine-zatvora-i-psihiјatriјsko-лecenje-zbog-podrske-isis-у/>, 29.10.2021.

³⁷ Мирољуб Јевтић, “Исламска суштина албанског сецесионизма и културно наслеђе Срба”, оп. цит., стр. 232.

³⁸ Ибид., стр. 232-233.

ра објавити хутба у којој се верници позивају да се придруже џихаду у Сирији. Сурои наводи случај једне џамије у Призрену, у којој је хоџа Ирфан Салиху својим верницима рекао да су над земљама Шама анђели надвили своја крила и да је у њих сам Алах послао своје најбоље вернике да се боре за тријумф ислама. Свакоме ко херојски погине у тој борби и постане шехид, хоџа је обећао место у рају са свим благодетима које муслиманима џенет пружа.³⁹

Такође, Сурои наводи да је доласком Наима Трнава на место поглавара Исламске заједнице тзв. Косова, тихо извршен прелаз са умереног ханафијског мезхеба, који се традиционално практиковао на КиМ, на знатно радикалнију идеологију.⁴⁰ Став Исламске заједнице тзв. Косова о исламском екстремизму показује и догађај после смрти поменутог Лавдрима Мухаџерија, када је та вест објављена са разгласа џамије у Качанику, што је подржао лично Наим Трнава. Истина је да је косовски муфтија крајем 2013. године осудио одлазак верника у Сирију и Ирак, али је циљ те његове изјаве било задовољавање апетита међународне заједнице и спонзора „косовске независности”, јер да није тако, зашто би његов син Харис Трнава преко друштвених мрежа величао Исламску државу и позивао на џихад?⁴¹ Уосталом, и сам Наим Трнава био је под истрагом због сарадње са сумњивим исламским организацијама, као и са радикалним имамима које је задржао у служби.⁴² Дакле, потребно је да дијалог са представницима Исламске заједнице тзв. Косова по овом питању треба да буде на агенди свих институција наше земље које се баве косовским проблемом.

Ради сузбијања исламског екстремизма на територији КиМ требало би, такође, извршити притисак на међународну заједницу да преиспита активности приштинских институција у вези с тим питањем. Иако политички званичници у Приштини често истичу да су посвећени борби против тероризма и спречавању Албанаца да путују на страна ратишта, бројни подаци показују управо супротно. С тим у вези, треба поменути догађај из маја 2017. године, када је у Приштини, у организацији Центра за истраживање сигурносне политике, одржан округли сто под називом „Рат у Сирији и јавна прича бивших бораца.” На том скупу је један од повратника са ратишта навео да су он и његови саборци управо од Владе тзв. Косова добили подршку за одлазак на сиријско ратиште.⁴³ Садашњи премијер тзв. Косова Аљбин Курти, који се представља као социјалдемократ, што је заиста парадоксално с обзиром на његове политичке потезе и одлуке, такође је врло близак са појединим лицима и организацијама које пропагирају џихадистичку идеологију. Недавно је

³⁹ Ветон Сурои, *Амбасадор и друге јеретичке белешке*, Самиздат, Београд, 2016, стр. 100-102.

⁴⁰ Ибид, стр. 105-106.

⁴¹ Милан Вукелић, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*, оп. цит., стр. 93.

⁴² <https://mondo.me/Info/EX-YU/a387664/Pod-istragom-i-celnik-Islamske-zajednice-Kosova.html>, 29.10.2021

⁴³ Милан Вукелић, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*, оп. цит., стр. 135. Видети: <https://www.nezavisne.com/novosti/ex-yu/Bivsi-borac-ID-sa-Kosova-Nismo-mi-krivi-sto-je-vlada-uputila-poziv-za-odlazak-u-Siriju/425942>, 29.10.2021.

члан Куртијеве политичке партије Самоопредељење постао истакнути исламски теолог Мустафа Бајрами. То говори да Бајрами, као познавалац шеријата, тзв. „независно Косово“ и припадност албанској нацији никада неће ставити испред припадности исламској вери. Јер, ако би то урадио био би кажњен од Алаха и чекале би га вечне муке у загробном животу. Исто тако, он никада не би приступио неком покрету а да то није у интересу вере, па стога сматра да ће и Курти, када за то дође време, подржати остварење исламских циљева.⁴⁴

Албански медији пренели су вест да је Аљбин Курти неколико пута посетио Турску, где га је пратио његов пријатељ Осман Аталај који је познат као присталица Ал Каиде, заговорник антиамериканизма и џихадизма. Аталај је један од лидера турске џихадистичке организације ИХХ (тур. *İnsan Hak ve Hürriyetleri ve İnsani Yardım Vakfı*), која је основана 1992. године као „хуманитарна“ фондација и делује у 135 земаља света. Маја 2010. године, чланови ИХХ били су део флоте, уз познати брод „Мави Марвара“, која је покушала да се пробије према појасу Газе. Интервенцијом израелских оружаних снага, десет припадника ИХХ је том приликом погинуло. Осман Аталај је познат као човек који је годинама посвећен ширењу антиамеричког расположења у земљама у којима живе муслимани, а свој утицај покушава да прошири и на територију Западног Балкана, рачунајући и КиМ.⁴⁵ С обзиром на наведено, може се сумњати да Приштина заиста жели да уђе у коштац са исламским екстремизмом на територији КиМ, иако је званично донела одређена документа и законе, под притиском међународне заједнице, који би формално требало да сузбију ширење радикалне исламске идеологије, али и регулишу повратак џихадиста из Сирије и Ирака.⁴⁶

Амерички професор Валид Фарес (*Walid Phares*), један од водећих светских стручњака за питање тероризма, наводи низ стратешких препорука које би НВО, међународне организације, али и владе демократских држава требало да практикују ради сузбијања исламског екстремизма. Неке од њих могле би се применити и у нашем случају, а то су:

- отварање академских расправа, на националном и међународном нивоу, на којима би учествовали законодавци и интелектуалци, ради препознавања, дефинисања и утврђивања претње од тероризма инспирисаног џихадистичком доктрином;
- пружање подршке демократским покретима, организацијама и појединцима који се боре против јачања екстремистичких идеологија;
- спровођење реформе образовног система, како би се пробудила свест о радикализацији одређених друштвених група;
- коришћење медија јавног информисања и обезбеђивање простора за стручњаке који ће изнети своја истраживања о исламском екстремизму. У ту сврху, треба пружити прилику и онима који су на својој кожи осетили прогон, угњетавање и видели како џихадисти врше радикализацију;

⁴⁴ Мирољуб Јевтић, „Лажни социјалдемократа против Израела“, *Политика*, 23. фебруар 2021.

⁴⁵ <http://www.gazetanewborn.co/kush-eshte-osman-atalay-personi-i-afert-me-albin-kurtin-antiamerikan-dhe-perkrahes-i-xihadizmit/>, 30.10.2021.

⁴⁶ Милан Вукелић, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*, оп. цит., стр. 134.

– обезбеђење простора и муслиманима реформаторима који желе да рад на детекцији и сузбијању активности џихадистичких лобија⁴⁷ и објашњавање њихове стратегије широј јавности.⁴⁸

Поред наведених препорука, требало би додати можда и најважнију, која је и услов за спровођење претходно наведених, а то је неопходност изучавања научне дисциплине Политикологија религије, која мора бити обавезан предмет на свим факултетима у чијем су фокусу политичке науке, безбедност и међународни односи.⁴⁹

Закључак

Ширење исламског екстремизма на КиМ је наша реалност пред којом не сме-мо затварати очи. Посебно треба усмерити пажњу на повратнике са блискоисточних ратишта, који би у случају евентуалних сукоба на територији јужне српске покрајине врло вероватно били ударна песница у борби против Срба „неверника”, с тим што њихова мотивација не би била заокруживање тзв. „косовске државности” и стварање Велике Албаније већ припрема терена за потенцијално креирање новог халифата у Европи. Такве тежње великодушно би подржали богати исламски центри, који албанске муслимане сматрају својом браћом. О томе сведоче и константне тежње, пре свега Саудијске Арабије која, поред тога што знатно улаже у ширење вахабистичке идеологије на КиМ, активно лобира у ОИС и врши притисак на остале чланице да признају независност тзв. Косова.

Такође, у овом раду је настојано да се разбије стереотип о Албанцима као народу који је потпуно секуларан и незаинтересован за религију. Један од главних аргумената, поред историјских чињеница по којима се може видети да су најбољи положај имали управо у време Османског халифата, јесте број косовских Албанаца који се придружио Исламској држави у Сирији и Ираку. Зашто би неко ко је незаинтересован за религију био спреман да приступи терористичкој организацији чије само име говори који су јој циљеви.

Теза која се заступа у овом чланку може имати и директну политичку примену и бити од користи доносиоцима државних одлука, јер је растући исламски екстремизам на територији КиМ најјачи аргумент који наша дипломатија може користити у борби за очување КиМ у саставу Републике Србије, али и ради ло-

⁴⁷ Аутор овог рада први је на овим просторима дао дефиницију појма џихадистички лобији представљајући их као: „Скуп појединаца и организација који пропагандно-субверзивним активностима настоје да исламизују регион у којем делују.” Видети: Milan Vukelić, „Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the United States of America” *Politology of Religion III Bi-Annual Conference 2021- Conference Proceedings, Center for Study of Religion and Religious Tolerance*, Belgrade, 2021, p.45.

⁴⁸ Валид Фарес, *Рат идеја: џихадизам против демократије*, Досије Студио, Београд, 2018, стр. 374-376.

⁴⁹ Видети више о научној дисциплини Политикологија религије: Jevtić Mirosljub, „Political Science and Religion”, *Politics and religion journal*, vol. 1 no.1, 2007.

бирања код земаља које су признале једнострано проглашену „косовску независност“ да своју одлуку повуку или је макар поново узму у разматрање.

Истицање исламског екстремизма као опасности, како за нашу земљу тако и шире, нема намеру да увреди умерене муслимане (међу њима и Албанце) и да их стави у исти кош са терористима, припадницима Исламске државе, Ал Каиде и других екстремистичких организација. Ислам свакако није вера која подржава тероризам, чак напротив, управо су муслимани, бројчано гледајући, највеће жртве терористичких аката исламских екстремистичких организација. Наведени подаци имају за циљ да упозоре Албанце да се међу њима радикално развија покрет који је против национализма, дакле и албанског, али и против умереног ха-нафијског мезхеба који је вековима заступљен на нашим просторима.

Литература

[1] Adrian Shtuni, „Western Balkans Foreign Fighters and Homegrown Jihadis: Trends and Implications”, *Combating Terrorism Center (CTC)*, Vol. 12. Issue 7., U.S. Military Academy, West Point, New York, 2019.

[2] Bernard Luis, *Kriza islama*, Ćarobna knjiga, Beograd, 2004.

[3] Валид Фарес, *Пат идеја: џихадизам против демократије*, Досије Студио, Београд, 2018.

[4] Ветон Сурои, *Амбасадор и друге јеретичке белешке*, Самиздат, Београд, 2016.

[5] Eric Mietz, „What about women ? Understanding and Addressing the Problem of ISIS Female Recruitment in the Western Balkans”, *Belgrade Centre for Security Policy*, 2016, преузето са:

https://www.jstor.org/stable/resrep04790?seq=1#metadata_info_tab_contents

[6] Jonathan Schanzer, Miller Steven, *Saudi Clerics, Wahhabi Islam, and Social Media*, FDD Press, Washington D.C, 2012.

[7] John L. Esposito, *Što bi svatko trebao znati o islamu*, Filozofsko – teološki institut družbe Isusove, Zagreb, 2003.

[8] KIPRED, *What happened to Kosovo Albanians: The impact of religion on the ethnic identity in the state building-period*, Приштина, 2016, преузето са:

http://www.kipred.org/repository/docs/What_happened_to_Kosovo_Albanians_740443.pdf,

[9] Sejjid Kutb, *Znakovi na putu*, Muftijstvo, Tuzla, 1996.

[10] Milan Vukelić, „Albanian Muslims in the Islamic State as Subject of Research of Politology of Religion”, *Politology of religion: a Biannual Conference 2018 – Conference Proceedings*, Center for Study of Religion and Religious Tolerance, Belgrade, 2018

[11] Милан Вукелић, „Појам џихада у активностима Исламске државе”, *Војно дело, вол 6, год, 2017*.

[12] Милан Вукелић, *Косово и Метохија под заставом Исламске државе*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2018.

[13] Milan Vukelić, „Civilization Jihad by Muslim Brotherhood in the United States of America” *Politology of Religion III Bi-Annual Conference 2021- Conference Proceedings*, Center for Study of Religion and Religious Tolerance, Belgrade, 2021

[14] Мирољуб Јевтић, *Албанско питање и религија*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2011.

[15] Мирољуб Јевтић, „Исламска суштина албанског сецесионизма и културно наслеђе Срба”, *Национални интерес*, год. X vol. 17, бр. 2/2013.

[16] Мирољуб Јевтић, „Лажни социјалдемократа против Израела”, *Политика*, 23. фебруар 2021.

[17] Мирољуб Јевтић, *Политикологија религије*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2009.

[18] Miroљub Jevtić, „Political Science and Religion”, *Politics and religion journal*, vol. 1 no.1, 2007.

[19] Мирољуб Јевтић, *Религија – изазов политичкој науци*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2009.

[20] Немања Стевановић, „Манипулација верским осећањима као детерминанта друштвених сукоба-студија случаја Нигерије”, *Војно дело*, вол. 1, год. 2022

Интернет извори

[21] <http://www.gazetanewborn.co/kush-eshte-osman-atalay-personi-i-afert-me-albin-kurtin-antiamerikan-dhe-perkrahes-i-xihadizmit/>

[22] <https://www.derstandard.at/consent/tcf/1358304927258/radikaler-islam-als-tickende-bombe-im-kosovo>

[23] <https://mondo.me/Info/EX-YU/a387664/Pod-istragom-i-celnik-Islamske-zajednice-Kosova.html>,

[24] <https://www.nezavisne.com/novosti/ex-yu/Bivsi-borac-ID-sa-Kosova-Nismo-mi-krivi-sto-je-vlada-uputila-poziv-za-odlazak-u-Siriju/425942>

[25] https://www.nytimes.com/2016/05/22/world/europe/how-the-saudis-turned-kosovo-into-fertile-ground-for-isis.html?mcubz=2&_r=0

[26] <https://srb.news-front.info/2019/08/14/albantsi-u-siriji-posledna-linija-dihada/>

[27] <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2018/>

[28] <https://kossev.info/fitim-ladrovci-osudjen-na-dve-godine-zatvora-i-psihiјatrijsko-licenje-zbog-podrske-isis-u/>

Резиме

Циљ овог рада је да расветли свеукупни феномен исламског екстремизма, чији се епицентар суштински налази на територији Косова и Метохије, а посебно мало познату чињеницу да, ако се не контролише, може лако представљати крајњи безбедносни изазов и претњу за нашу земљу. Ова претња је заправо много озбиљнија од, на пример, ризика који вреба од потенцијалног стварања тзв. Велике Албаније, што је само по себи националистичка идеја око које су се Албанци окупљали у последњих век и по. Оно што је још важније, намера овог рада је да јасно објасни да циљеви исламских екстремиста прева-

зилазе националне циљеве. Сходно томе, као такви, њихови циљеви су суштински антиалбански, једноставно зато што претпостављају распад свих земља које нису структурисане и којима се не управља у складу са шеријатским верским законом. Такође, највећа додатна вредност овог рада су препоруке које он нуди у вези са практичним начинима за спречавање даљег ширења исламског екстремизма на Косову и Метохији. Те препоруке могу лако послужити као основа за развој платформе за сузбијање ове појаве у нашој земљи.

Теза која се заступа у овом раду може лако да еволуира у директну политичку примену, јер је растући исламски екстремизам на целој територији Косова и Метохије најснажнији аргумент који наша дипломатска мрежа користи у својој дипломатској и политичкој борби за очување Покрајине Косова и Метохије у оквиру Републике Србије. Поред тога, овај аргумент се такође може искористити у лобистичким напорима намењеним оним земљама које су признале једнострано проглашену „независност Косова“ у покушају да, евентуално, утичу на доносиоце одлука у тим земљама у правцу преиспитивања и на крају повлачења својих признања или бар преиспитивања таквог сценарија.

Коначно, практичне импликације овог рада се могу, надамо се, претворити у скроман допринос исправљању скоро универзално успостављене перцепције косовских Албанаца као секуларне нације која има један свеобухватни циљ, а то је постизање националног идеала. Треба напоменути да су информације изнете у овом раду само део огромног низа доказа да је територија наше јужне покрајине у ствари истовремено и легло исламског екстремизма и регрутни центар терористичких организација. Није потребно рећи да то такође чини потенцијалну претњу за целу Европу и шире.

Кључне речи: *Косово и Метохија, ислам, џихад, екстремизам, Исламска држава*

© 2022 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

